

E-tervishoiu areng Eestis. Mõtteid Tartu Ülikooli Kliinikumi kevadkonverentsilt

Väino Sinisalu – EA peatoimetaja

Traditsiooniline Tartu Ülikooli Kliinikumi kevadkonverents 11. mail Tartus kandis pealkirja „Tiigrihüpe Eesti tervishoius“.

Teadaolevalt peame Eestis tiigrihüppeks moodsa infotehnoloogia ja andmetöötluse juurutamist. Nii on meil e-pangandus, e-valitsus ja kõikvõimalikud e-teenused. Paratamatult peab arenema ka e-tervishoid.

Mida see siis tegelikult tähendab ja kellele seda vaja on? Arstimine käib ikka edasi oma reeglite kohaselt, kuid infotehnoloogia annab uued võimalused kiireks infovahetuseks, infokogumiseks ja mahuka info kiireks töötlemiseks. Iga arst on kogenud, et patsienti ravides on hädavajalik teada tema varasemaid haigusi, varem kasutatud raviviise, varasemate uuringute tulemusi. Hea, kui Interneti vahendusel on võimalik kiiresti kätte saada kogu varem salvestatud info patsiendi kohta. See eeldab terviseandmete kogumist kokkulepitud viisil, nende tsentraalset salvestamist ning tehnoloogiliste võimaluste loomist, et patsienti raviv arst igal ajahetkel ja igas raviasutuses sellele infole ligi pääseb. Meil on juba juurdumas radioloogiliste uuringute tsentraalne andmebaas.

Asjal on ka teine külg. Inimese seisukohalt väga delikaatne ja isikut sügavasti puudutav info tema tervise kohta on tsentraalses arvutiserveris ja üleriigiliselt kättesaadav. Kurjades kätes võib see inimesele palju halba tuua – privaatsus kaob, andmeid võidakse kasutada manipuleerimiseks, diskrediteerimiseks ja halvustamiseks. Siit tuleneb nõue, et kogutud terviseandmed oleksid kaitstud ja kättesaadavad ainult neile, kes inimest tema nõusolekul ravivad.

Eestis võeti 2003. aastal vastu isikuandmete kaitse seadus ja selle täitmist jälgib hoolega Andmekaitse Inspeksioon. Kahjuks ei osanud seaduse

loojad ette näha, et selle öilsate eesmärkide nimel koostatud seaduse rakendamisel tekivad tõsised probleemid riigile olulistes eluvaldkondades: häiritud on kogu riiklik statistika, ei saa täpset ülevaadet riigi demograafilisest olukorrast, kannatab kliiniline meditsiin, kuna ei saa tõeseid andmeid haiguste kulust ja lõppes. Nii kipub muutuma ebatäpseks riiklik vähiregister, raskendatud on teiste oluliste tervist puudutavate registrite töö. Ei ole võimalik korraldada usutavaid statistilistel andmebaasidel põhinevaid rakendus- ja teadusuuringuid majanduses ja tervishoius. Nii ei saa ka Eesti liituda mitmesuguste Euroopa Liidus käimasolevate ja kavandatavate uurimisprogrammidega, näiteks vähi ennetuse ja vähiravi kvaliteedi uuringud.

Ka e-tervishoiu seatud eesmärkide elluviimine muutub peaaegu võimatuks, sest isikuandmete kaitse seadus praktiliselt salastab need andmed. Haige ravimine on tänapäeval meeskonnatöö, milles osalevad erinevad spetsialistid ja raviasutused, ning info liikumine osapoolte vahel ja selle info kättesaadavus on ravi edukuse peamine eeltingimus. Vastasel juhul on olukord sarnane nagu vanas äraleierdatud anekdoodis: taksojuht küsib kliendilt, kuhu ta soovib sõita, ja saab vastuseks, mis see teie asi on.

Eesti E-tervise SA asutati 2005. aasta novembris, et ellu viia järgmised valitsuse rahastatavad projektid: digitaalne terviselugu, digiregistratuur, digitaalne pildiarhiiv ja e-retsept.

Digitaalne haiguslugu (digilugu) võimaldab edastada ravi käigus kogunevaid andmeid, pakub aegkriitiliste ja isiku üldandmete pärimisteenust ning talletab patsiendi meditsiinilise ajaloo ja võimaldab neid andmeid vajaduse korral kasutada. Digiloo arendamine nõuab lisaks infotehnoloogilistele

lahendustele digitaalsete dokumentide standardite, loendite ja klassifikaatorite loomist ning ka hulga eetiliste ja õiguslike probleemide lahendamist. Praeguseks on välja kuulutatud peatöövõtja hange. Projekti lõpp on kavandatud 2008. aastaks.

Lahendada tuleb palju andmeturbeküsimusi: digilugu peab olema käideldav, andmed kiiresti ja kergesti kättesaadavad, need peavad olema terviklikud, autentset ja konfidentsiaalsed. Kuna digilugu loovad ja kasutavad inimesed ning andmed on inimeste kohta, on see seotud paljude hirmude ning väärhinnangutega, mis tuleb ühiskonnas kõigi osapoolte vahel selgeks rääkida. Alles siis saab loota, et tiiger ka edasi hüppab ega keksle vaid ühe koha peal.

Kliinikumi kevadkonverentsil on tavaks saanud üle anda kliinikumi preemia. Selle aasta preemia

laureaadiks valiti Tartu Ülikooli emeritprofessor meditsiinidoktor **Rein Teesalu**. R. Teesalu on tunnustatud klinitsist ja teadlane, kes on andnud suure panuse kardioloogia arengusse Eestis. Ta on enam kui 300 publikatsiooni autor ja juhendanud paljusid noori teadlasi.

Preemiat vastu võttes märkis laureaat, et ta peab preemiat tunnustuseks neile põhimõtetele, mida ta oma töös on järginud. Esmaseks peab professor head kliinilist tööd, sellel baasil edeneb teadus- ja õppetöö. Head teadust ei saa teha kehvad kliinilisel baasil.

Alates 2005. aastast antakse kevadkonverentsil üle ka Sampo panga stipendium silmapaistvale noorele teadlasele. Sel aastal tunnistati selle vääriliseks meditsiinidoktor **Küllil Kingo**.

eestiarst@eestiarst.ee